

vod typu Strojeva klade do druhé pol. 12. stol. nebo nejpozději do první pol. stol. 13.

Ke konci 4. kap. první části zabývá se Dr. Saturník otázkou, je-li *Zakon sudnyj* oficiálním zákoníkem či soukromou právní sbírkou a dospívá k mínění, že je to kompilace původu soukromého.

Dogmatická část má pro účel práce význam jen podřízený. Nenaškytá se tu ani tak jako v části první příležitost k řešení těžkých otázek, týkajících se vnější historie probíraných právních pramenů. Právě v části první, a sice v kapitole 3. a 4. měl autor ukázati, je-li schopen řešení nenašdné textologické problémy, které jsou vlastní studiu historickoprávnímu. I když připustíme, že proti autorovu řešení některých otázek dá se ledacos namítati, nelze neuznati, že mínění své vyslovuje zpravidla po úvaze okolností mluvících pro i proti. Soud jeho není umáhlený, nýbrž naopak velmi střízlivý. Uznati dlužno také autorovu svědomitost a zvláště i jazykovou přípravu, která při studiu právně-historickém je nezbytná. Chvályhodný jest i autorův rozhled po literatuře, v Praze a zvláště po světové válce jinak dosti nepřístupné. Celkový úsudek náš o práci Dra Saturníka vyznívá v tom smyslu, že je to dílo pozoruhodné, které vyhovuje požadavkům kladeným na badatelskou práci.

Karel Kadlec.

Dějiny práva v zemích českých.

Rauscher R., *Dědické právo podle českého práva zemského*. Knihovna právnické fakulty univ. Komenského v Bratislavě č. 5., 1922. Stran 100.

Knihla Rauscherova je rozvržena ve čtyři části, úvod a doplněk.

Úvod upozorňuje stručně na hlavní práce o dějinách práva dědického v právu německém i v právech slovanských a uvádí pak soustavně přehled prací, které větší měrou dotýkají se českého práva dědického. Přehled tento jest celkem úplný až na to, že vedle českého zpracování Čelakovského práce o právu odúmrtém bylo uvésti také vydání německé »Das Heimfallsrecht« 1882 a že vynechána Kadlecova velmi zajímavá, ovšem u nás bohužel málo známá a také skoro nepřístupná práce »O prawie prywatnem zachodnich Slowian przed X. wiekiem« v Encyopedii Polské IV. 2.

První část je v podstatě také ještě úvodní. První paragraf její shrnuje názor autorův na rodinný nedíl, který vlastně tvoří u nás základ pro dědické právo. V této své části práce celkem se přidržuje vývodů Kadlecových o českém nedíle v jeho veliké studii v »Rodinném nedíle«. Závislost není však toho druhu, aby autor prostě nekriticky přejímal vývody cizí; nýbrž dr. Rauscher snaží se vývody ty všude upravití svým potřebám, doložiti je novou literaturou a novými prameny. Autor rozebral tu především otázku jmění nabytého a zděděného, dále otázku, mohli-li člen nedílu míti majetek svůj vlastní vedle nedílu, a zjistil, že majetek takový míti mohl, dále otázku rozdílu nedílu a oddělení jednot-

livých členů, poměru členů nedílu mezi stbou, otázku ssutí dědin, a na konec shrnul vlastnosti českého nedílu ukázav, že jde tu o zvláštní instituci smluvného práva. K vývodům jeho v této stati dalo by se připomenouti pouze to, že výklad o majetku zděděném a nabytém (str. 10 a 18) mohl býti podán jasněji a úplněji, nežli se stalo. Jeť to jeden ze základních rozdílů i pro dědické právo a ne dosti u nás vůbec objasněný.

Druhý paragraf podává úvodní pojmy pro dědické právo české. Autor ukazuje tu především, že české dědické právo není vázáno přísnou krevní příbuzností, nýbrž že vzniká ve zvláštní české rodině jsouc vlastně částí rodinného práva majetkového. Dědic nerepresentuje tu osobnost zůstavitelovu. České právo dědické nezná vůbec universální sukcesse, nýbrž jen successi v jednotlivé oddíly jmění zůstavitelova. Při této příležitosti velmi zdařile polemizuje Rauscher s naprosto nerozumnými názory Blocha a Kosse o povaze českého dědického práva. Konečně je tu stať o počítání české příbuznosti dle kolen či pokolení, kde vylučují se ascendenti a nápady počítají se pouze v před, a jen v liniích pobočných do jisté míry, avšak zcela npatrně (o jeden stupeň) zpět. Počítání to jest zvláštností českého práva a jest tuto Rauscherem poprvé podrobeno juristickému vyličení.

Druhá část práce obsahuje posloupnost po rodu a nejprve posloupnost mužských příbuzných, potom ženských a konečně pobočných příbuzných. Poměr dílných a nedílných příbuzných mění se průběhem času a je dosti komplikován. Autor některé z těchto otázek vyličil již v části jednající o povaze českého dědického práva, a nyní nejednou na tuto stať odkazuje. Tím se tato stať hlavně v druhé své části (poměr dílných a nedílných, další příbuzní) stává těžko přehlednou a nepodává dosti jasného obrazu.

Daleko lepší je v té věci další stať o dědickém právu žen, kde velmi dobře a podrobně probráno jest dědické právo dcery oddělené a po ní i dalších žen. Zároveň vyložil tu autor, jak obmezené bylo právo dědické po ženách, tak že odúmrtí velmi snadno tu nastávala. Jen matka byla výjimkou, po ní dědily děti. Konečně zařadil autor sem i zmínku o právu dědickém mezi mužem a ženou, kde muž po ženě neměl vůbec práva dědického, a žena po muži jen na určité svršky.

Konečná stať druhého dílu rozebírá odúmrtí královskou, věc o které napsána byla veliká literatura. Autor proto také zbytečně se otázkou nezdržuje, nýbrž přizpůsobuje jen vývody dosavadní výsledkům svých badání (týká se to zvláště rozsahu odúmrtí práva) a doplňuje formalitu při projednávání odúmrtí před dvorským soudem.

Třetí část o zvolené posloupnosti byla již svého času otisčena zvláště. Autor některé paragrafy z ní rozšířil a doplnil, některé i dosti pozměnil. Tímto dvojím propracováním látky se stalo, že tato část je nesporně formálně nejllepší částí knihy. Autor ukazuje tu především, že znení v českém právu žádného testamentu ve smyslu římském, nýbrž že je tu pouze projevení vůle zůstavitele, bez ohledu na to, zda projevem tím je jmenován dědic čili nikoli.

Prvním náběhem k tomu, aby zvolená posloupnost se vytvořila, bylo darování na případ smrti a darování s výhradou práva užívacího na prospěch církve, kde pravidelně jest nutno, aby k tomu svolil král, o jehož právo odúmrtné se jednalo. Teprve mnohem později vytvořuje se skutečný kšaft na mocný list královský, tedy pravidlem na základě privilegia krále. Výminečně privilegia podobného nebylo třeba tomu, kdo v deskovém zápise volnost pořizeti si vymínil, a take tehdy, šlo-li pouze o movitost. Formálnosti kšaftu, poněvadž příliš častý nebyl, se mnoho nevyvinuly. Vedle písemního kšaftu byl někdy i ústní. Později kšaft vesměs zapisován do desk. K provedení kšaftu jmenování bývali poručníci. Jedna věc zůstává však zvláště charakteristickou pro testament českého práva a to je, že nový kšaft nerušil starý, nebyl-li prvý výslovně zrušen druhým, aneb nebylo-li v prvním předem stanoveno, že druhý nově zřízený ho ruší.

Ostatně nebyli v Čechách ani nuceni vždy sahati k testamentu, neboť měli po ruce řadu prostředků jiných. Byl to především zápis k dědictví dluhem ať s místem nebo bez místa, a oba zase buď postoupením nebo uvázáním s komorníkem. Druhý způsob byl pak umělý nedíl čili spolek, který mohly i zcela cizí osoby mezi sebou uzavíratí, načež jim příslušela vzájemná práva osob v nedíle-živících. Autor velmi podrobně rozbírá obě instituce, při čemž dochází k tomu, že spolky za účelem dědického práva uzavírané nabývaly znenáhla podmínkami v sobě ob- saženými přímo tvaru smluv dědických.

Poslední čtvrtá část věnována jest nabytí dědictví a dluhům zůstavitelovým. Vidíme, že dědictví spadá na dědice — smrtí zůstavitelovou, a že dědic musí se v ně uvázati. Ručí při tom za dluhy nebožtíkovy až do výše dědictví a to jen majetkem, nikoli svou osobou. Předlužené dědictví může dědic prostě odevzdati věřitelům, aby se na něm hojili.

Doplňek práce podává stručně změny, které závedlo v dědickém právu Obnovené zřízení zemské v Čechách i na Moravě; neboť tehdy v dědickém právu a to jak testamentárním, tak intestátním zaváděny jsou instituce římské, třebaš všelijak modifikované. Ostatně i sám základ práva dědického změněn odstraněním starého nedílu.

Na konci práce připojeny jsou hlavní prameny.

Z drobnějších nedopatření a vad bylo by lze ještě vytknouti některé nedůslednosti ve způsobu tisku a psaní. Jde tu především o soustavné začínání poznámek malou písmenou bez ohledu na to, připojují-li se přímo na text aneb znamenají-li větu samostatnou. Dále najdeme často po středníku veliké písmeno (str. 19. pozn. 69), obráceně zase po tečce malé (str. 28. pozn. 155, 158, 159). K nepřesnostem jazykovým bych uvedl rčení k u dětem (str. 16), mohl se dlužiti (str. 23). Nepěkně také působí tisková chyba dvou se opakujících vět (str. 22).

Drobná tato nedopatření i výtky vývodů samých se týkající, jak byly uvedeny svrchu, nijak neumenšují celkovou cenu práce autorovy. Autor vybral si velmi důležité thema z oboru soukromého práva českého, které jen částečně došlo pozorností v dosavadní literatuře. Obe-

známil se velmi dobře s literaturou otázky, dovedl ji úplně ovládnouti a kriticky zpracovati. Tyto výsledky doplnil pak velmi rozsáhlým studiem pramenů z celé oblasti českého práva zemského, to jest z Čech, Moravy, Opavska a Horního Slezska. Studium pramenů potvrdilo mu někde určité výsledky dosavadní literatury, jinde zase je opravilo. V celé řadě otázek nebylo však vůbec pracováno, a tu doplňují vývody Rauscherovy mezery dosavadní. Při celé práci ukázal autor, že dovede si thema vědecké vhodně vybrati a řádně je rozvrhnouti, že dovede si sebrati jeho literaturu a kriticky ji oceniti, že dovede dále dobře excerpovati prameny a látku takto získanou zpracovati jak v souvislosti s literaturou dosavadní, tak i tam, kde literární předběžné práce vůbec není. Z celé práce, která tvoří další článek v dosavadním literárním vývoji autorově, jest patrné, že autor dobře právnicky myslí, a že dovede jasně a přehledně vývody své podati. Kapras.

Fajnor V., V š e h r d a v e r b ō c z y. (Právní obzor, roč. V., 1922, sešit 4. a 5.)

Účelem tohoto článku mělo býti dle slov autorových předně »představití Všehrd slovenským právníkem, ba i širšímu obecenstvu slovenskému«, u příležitosti 400letého výročí úmrtí Všehrdova. Dále jest úkolem vývodů autorových vylíčiti souběžně nejen životopis Všehrdův, ale i jeho současníka Štěpána z Vrbovce čili Verböczya, slavného právníka a státníka uherského.

Autor postavil si za úkol informovati stručně slovenskou veřejnost právníckou o těchto dvou významných zjevích právnických, a cíle svého plně dosáhl. K vývodům o Všehrdovi použil Fajnor Jirečkovu vydání Všehrdových Knih devaterých, článek Čadův v »Pamätníku Všehrdů«, jubilejní přednášku prof. Kadlece u příležitosti 400letého výročí úmrtí Všehrdova, otištěnou ve Sb. v. pr. a st. roč. XX., sešit 1. a 2., hlavně pak jubilejní číslo časopisu »Všehrd« vydané v říjnu 1920 u téže příležitosti jako přednáška Kadlecova. Z tohoto malého sborníčku použito bylo hlavně článku R. Rauschera, Systematika díla Všehrdova. Životopis autora Tripartita líčí Fajnor dle Alexandra Ko'osváriho. Klementa Óváriho. Životní dílo Verböczyho Opus Tripartitum oceněno hlavně dle známé knihy Kadlecovy »Verböczyovo Tripartitum.

Přes tento, poměrně velmi úzký výběr pramenův, podařilo se Fajnorovi sestaviti článek, či lépe řečeno přednášku, která byla přednesena roku 1922 v Právnícké Jednotě v Bratislavě, která jistě svůj úkol plně splnila. Ba, závěr článku, kde autor srovnává Všehrda a Verböczyho, zasluhuje plnou pozornost, neboť jest v naší literatuře něčím úplně novým. Srovnání toto jest velmi obsažným a přes svoji stručnost, která jest při přednášce pochopitelná, zcela výstižným.

Autor také používá příležitosti a zmínjuje se stručně o deskách zemských v zemích českých, o nejstarších našich právních knihách, vždy na příslušném místě a podařilo se mu několika slovy říci velmi mnoho.

Pozoruhodným jest též výrok Fajnorův, že »nám Slovákovi je jazyk a sloh Všehrdov nejlepším důkazem správnosti úsudku Denisovo

o pomere jazyka slovenského k českému, prejaveneho v spise »Slováci«, dla něhož je čeština novším a slovenčina starsím štadiom tej istej reči.

R. Horna.

Frankenberger Otakar, Naše velká armáda. K pětistiletému výročí vzniku husitských válek. (Tři díly ve 2 svazcích, Stran 184, 156 a 182. V Praze 1921-22 v Zemědělském knihkupectví A. Neubert. Cena obou dílů 86 Kč.)

Není snad doby v dějinách českých, která by byla popsána ze všech možných hledisek jako doba husitská. Přes to však objevilo se v posledních letech mnoho prací s velmi úzkým vztahem k této době. Jednou z nich jest i dílo Frankenbergerovo. Spisovatel v úvodě sám poukazuje na četnost literatury a historického badání o husitských válkách, postrádá však v dosavadní literatuře porozumění pro strategickou a taktickou stránku těchto válek: Otázky a poměry strategické..., jmenovitě motivy jednotlivých operací, vůdčí jejich myšlenka, vzájemný poměr sil, zkrátka celá strategická koncepce válek, nedochází pozornosti a úvah... A této stránce husitských válek věnován jest spis Frankenbergerův. Účelem jeho jest, dle slov autorových, ukázat velikost husitského válečnictví, slávu naší veliké armády, nikoliv pouhým výčtením jejich slavných činů, nýbrž jejich rozbořením a vyzdvižením toho, co právě slavným učinilo ono válečnictví.

Českého právního historika zajímá v tomto velkém spise, psaném zřejmě jen pro širší veřejnost a přeplněném spoustou mapek, plánů a obrázků z části úplně bezcenných («ilustrace» K. Réliinka a V. Černého), jen několik zcela málo kapitol. Vedle líčení politických poměrů, vojenského zřízení a finančních otázek věnována jest jedna kapitola »řádům vojenským a vozovým« doby husitské. Avšak i zde zůstal autor při pouhém otisknutí Žižkova řádu z r. 1423, vojenského řádu Jana Hájka z Hodětína a naučení o šikování jízdných, pěších i vozů Václava Vlčka z Čanova.

R. Horna.

V Darstellungen u. Quellen zur schlesischen Geschichte vyšla obšírná studie K. Wutkeova Ueber schlesische Formelbücher des Mittelalters (Vratislav 1919, str. 186), která podává v první části systematické seřazení a ocenění formulářového materiálu slezského a v druhé části otiskuje s rozsáhlým výkladem jeden z těchto formulářů Summa Nycolay zvaný, aby v poslední srovnala obsah šesti nejvýznamnějších formulářů navzájem.

Kps.

V Codexu dolnoloužickém, uspořádaném dle jednotlivých oborů podobně jako Codex slezský, vyšel třetí svazek obsahující práci Woldemara Lipperta, druhý svazek pramenů pro dějiny města Lubína Die Lübbener Stadtrechnungen des XV. u. XVI. Jahrhunderts. (Drážďany 1919, Stran LXVI. a 372.) Vydání Lippertovo obsahuje tři nejstarší účetní knihy lubínské z let 1420—1528, opatřené obšírným úvodem o povaze knih, způsobu jich vedení, přehledem dalších knih ze XVI. století, jakož i stručným nárysem vedení tehdejší pokladny městské. Pro nás pramen skýtá mnoho zajímavého, neboť byla to doba české vlády

v Dolní Lužici, a zároveň i v úctech těch, třebaž ne tou měrou jako v knihách zhořeleckých, zrcadlí se zajímavě reflex válek husitských v Dolní Lužici. Kps.

»Kolonisační problém.« V posledních dvou letech iniciativou prof. Bertolda Bretholze obnoven spor o t. zv. kolonisační problém v Čechách a na Moravě. Bretholz vystoupil ve své knize *Geschichte Böhmens und Mährens*, díl I. (až do r. 1419, v Liberči, str. 237), opětně s tvrzením, že v našich zemích sedí Němci od dob pradávných jako potomci Markomanů. Němci-Markomané byli národem svobodným, kdežto Slované, kteří přišli do země asi v 6.—8. století většinou nesvobodní. Bretholz rozvíjí tu theorii, kterou hlásal již r. 1912 s daleko větším důrazem a neméně s větším průzračným usilováním dosáhnouti jediného cíle: Němci v Čechách a na Moravě nejsou kolonisty, nýbrž národem zde usedlým. Naopak kolonisty jsou Slované, kteří přistěhovali se do země již osídlené. Bretholz popírá tu nauku o t. zv. německé kolonisační východoevropské, která již od dob dávných (již před Palackým) všeobecně byla uznána. Aby podepřel své tvrzení, postavil se především proti hlavnímu hlasateli této theorie u nás — proti Palackému. Věnoval tomuto účelu rozpravu další: *Palackys Kolonisationstheorie* (Sep. ořísk z *Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens*, 1922, str. 23). V ní používá všech prostředků, aby snížil dílo našeho velkého historika a ovšem také jeho vývody v otázce kolonisační.

Theorie Bretholzova byla odsouzena již prof. Pekařem v pojednání: *Objevy Bretholzovy, čili od které doby sedí Němci v naší vlasti* (Brno 1922, str. 48). Pekař tu ukázal na naprostou neudržitelnost vývodů Bretholzových. Upozornil, že Bretholz úmyslně určitá fakta zamlčuje, určité skutečnosti klamně vykládá, ba některé přímo falšuje a takovým způsobem dává vědu do služeb politiky. Ale i se strany německé dostalo se zadostiučinění vědeckému badání před profanací. Ve známém časopise německých badatelů a *»Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen«* roč. XL. napsal prof. Wostry odpověď Bretholzovi: *Das Kolonisationsproblem* (též separátně str. 168). Wostry shoduje se tu plně s Pekařem, používaje přímo pramenů, aby ukázal absurdnost theorie Bretholzovy. Ukazuje na rozpory samého Bretholze a zdůrazňuje, že žádný z badatelů českých nepopírá význam německé kolonisace. Prameny mluví o slovanské zemi české v nejstarších dobách a neznají dvojí národnosti v zemích českých. Bretholz odpověděl Wostrému v časopise *Zeitschrift des deutschen Vereines f. G. Mährens u. Schlesiens* (XXV.) článkem *»Kolonisations Polemik«* (též sep. str. 43). Bretholz zarputile nevzdává se své theorie. Opakuje své námitky a obhazuje svou zvrácenou theorii. Hlavní ovšem výtky Bretholzova spočívá v závěru jeho článku: Wostry pronevřil se německé smyšlence, protože nepostavil vědu do služeb politiky.

Theorie Bretholzova vybudována je uměle. Prameny skutečné v nejstarší době zmiňují se jen o obyvatelstvu slovanském v zemích

českých. O Markomanech a Quadech mnoho nevíme a o jejich osudu se mnoho nedozvíme. Bylo již řečeno, že Bretholz falšuje historii s úmyslem průzračně tendenčním. Kdyby tu tohoto úmyslu, tak zřejmého z Bretholzových spisů nebylo a kdyby bylo možno mluvit o vědeckém omylu, bylo by možno s Bretholzem disputovati. Bylo by možno vytknouti jednu základní chybu, které by se tu opravdový vědecký badatel dopouštěl: při řešení kolonisačního problému v našich zemích nelze se omeziti právě pro nedostatek pramenů jen na naše země. Třeba právě v tomto případě rozšířiti badání i na jiné země a postupovati tu metodou srovnávací. Podivuhodný zjev východoevropské kolonizace německé by toho nejen vyžadoval, nýbrž by si toho i zasloužil. Pak by teprve vysvětlil omyl badatelův, který omezuje se ve svém badání pouze na jednu zemi.

Rauscher.

Soudní řízení.

Civilní řád soudní a jurisdikční norma (zákony ze dne 1. srpna 1895 č. 110, 111, 112, 113 ř. z.) s dodatků. Upravil a poznámkami i rozhodnutími soudními doplnil univ. prof. Dr. Václav Hora. — Nákladem »Československého Kompasu«, tiskařské a vydavatelské akc. spol., Praha 1922.

Již od státního převratu byla naléhavě pocítována potřeba českého textu našich zákonů procesních, vypraveného po způsobu německé sbírky Manzovy věcnými vysvětlivkami s doprovodem důležitějších rozhodnutí soudních. Zároveň bylo nutně zapotřebí textu doplněného předpisy těch zákonů a nařízení, bez nichž se základní zákony procesní — jurisdikční norma a civ. řád soudní se zákony uvozovacími — stávají jen velmi neshodně upotřebitelnými. V úvahu tu přicházely hlavně požadavky a zájmy právní praxe, volající po důkladném komentáři s nutným výběrem z důležitější judikatury, jednak však — a to na místě nikoli posledním — zájmy posluchačů práv, dožadujících se především spolehlivého českého textu zákonného s vysvětlivkami, poukazujícími na souvislost jednotlivých předpisů. Aby těmto potřebám mohlo být vyhověno, bylo ovšem nutno podrobiti někdejší český překlad nových zákonů procesních bedlivé revisi po stránce jazykové, ježto překlad ten ve snaze přimknouti se doslovně k autentickému textu německému jest začasť ztrnulým a málo českým. Práce nesporně velmi obtížná a jistě i nevděčná. Mimo to vyžadoval již účel věci, aby při jednotlivých předpisech procesních zákonů vzat byl pečlivý zřetel k ústavní listině a značné části zákonů vydaných v našem státu od doby převratu a uvésti jejich procesně-právní obsah i dosah v souvislost s příslušným předpisem základních zákonů procesních.

Této složité a svízelné práce podjal se prof. Hora, a to s výsledkem více než zdařilým. Není zde možno uvésti a oceniti všechny vynikající vlastnosti tohoto díla, které jest prvním českým, na samostatném základě zpracovaným komentářem českého textu civ. řádu soud-